

Järelevalve reovee kohtkäitlusesüsteemide üle

**Kai Korkmann, Pavel Ojava
Keskkonnainspektsioon
peainspektor**

11.06.2020

Mida me vee valdkonnas kontrollime

- Veevõtt ja reovee käitlemine.
- Põllumajandus: sõnniku ja silo käitlemise nõuded, põllumajandusliku hajureostuse kontroll halvas ja kesises seisundis veekogumite ümbruses.
- Nõuetele vastavuse kontrollid (nn *PRIA* kontrollid)
- Paisud ja kalapääsud.
- Veemajanduskava meetmeprogrammi tegevuskavas toodu.
- Kaebused

Kui palju meid on?

- 2019. a seisuga oli Keskkonnainspektsioonis 116 inspektorit, neist keskkonnakaitse valdkonnas 45 (välisõhk, vesi, jäätmed, pakend, tootjavastutus, osoonikihti kahandavad ained jm).
- Inspektoreid, kes tegelevad ainult vee valdkonnaga, Keskkonnainspektsioonis ei ole.
- Vee valdkonnaga tegeles aastatel 2017-2019 13,15 – 14,5 inspektorit; so tinglik arv, mis põhineb tegelikul inimressursi kasutusel antud valdkonnas (plaaniliste ja plaaniväliste kontrollide arv, kontrollidele kulunud aeg, kaebused, menetlused, muu sarnane).

Tööde planeerimine

Kontrollid toimuvad kas tööplaani alusel või reageerides kaebustele.

Veevaldkonna tööplaani aluseks on:

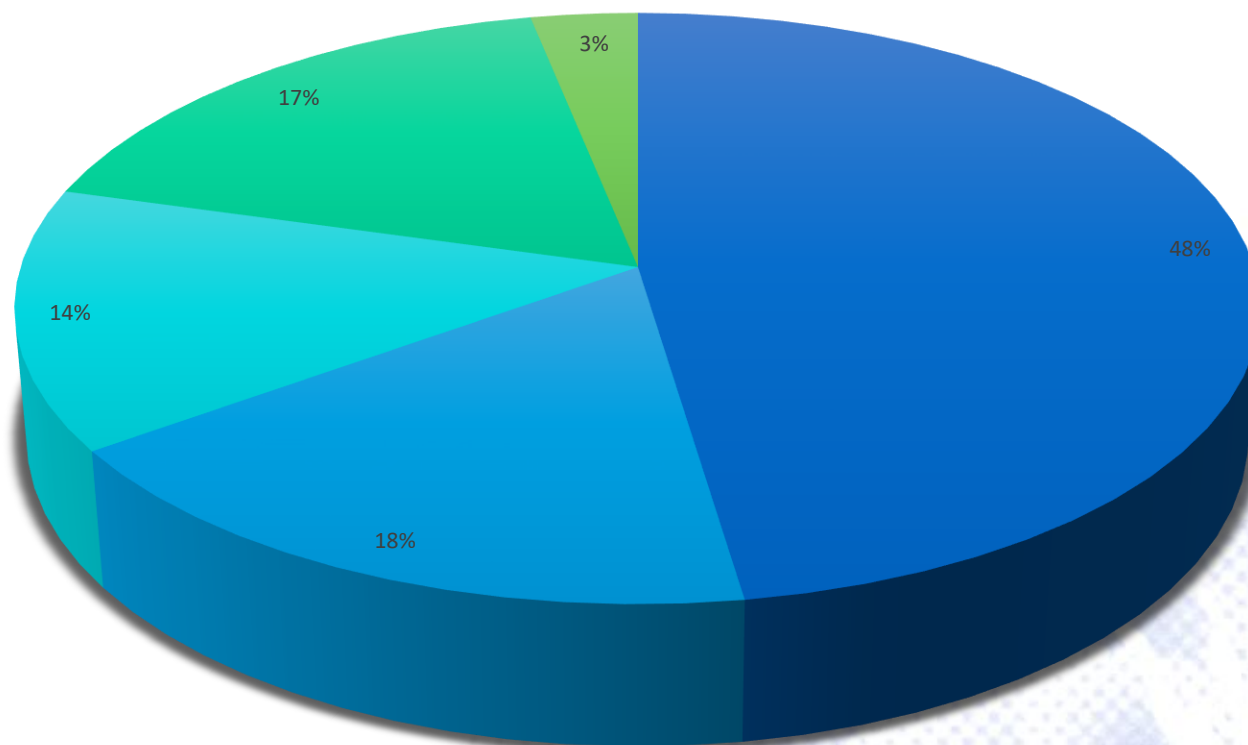
- VMK meetmeprogrammi tegevuskavas toodu
- NV kontrollvalim
- Ministeeriumi haldusala prioriteedid
- Asutuse sisese analüüsi tulemusena saadud objektid.

Veevaldkonna kontrollide arv ja rikkumised

- 2019. a teostati vee valdkonnas 953 kontrolli, millest 495 moodustasid plaanilised kontrollid, 377 kaebuste ja 81 muud järelevalve kontrollid.
- 2019. aastal viidi kogu Eestis läbi 63 vee valdkonnaga seotud väärteomenetlust. Haldusmenetlusi oli 58.
- 2017. aastal oli menetluste arv 92 ja 2018. aastal 71.
- Reovee käitlemise nõuete rikkumisi oli vastavalt 16; 9; 11.
- Enim rikkumisi on aastate lõikes olnud põllumajandusega seotud tegevuses. Põllumajandustootmisega tegelevate isikute kontrollid moodustavad ka suurima osa veevaldkonna kontrollidest.

2019. a väärteomenetlused

■ Põllumajansusega seotud rikkumised

■ Reoveekaäitlusega seotud rikkumised

■ Loata tegevus või veeloa nõuete rikkumised

■ Majandustegevus veekaitsevööndis

■ Muud veekaitsealased rikkumised

Reovee kohtkäitluse kontroll tiheasustusega ja hajaasustusega aladel

- 2017. aastal kontrollis Keskkonnainspeksioon koos omavalitsuste esindajatega üheksal tiheasustusel, kas eraisikute kinnistutel toimub reovee käitlemine nõuetekohaselt ning milline on reovee kohtkäitlusrajatiste seisukord.
- Kontrollid toimusid Harjumaa valdades (Harku, Saku), Raplamaal (Kohila), Narva – Jõesuus ning Selja jõe valgatal kolmes külas.

Kontrollitavate alade valik:

- reovee kohtkäitluse kontroll tiheasustusega aladel, kus kanalisatsioon puudub;
- reovee kohtkäitluse kontroll tiheasustusega aladel, kus kanalisatsioon on rajatud (*kanalisatsiooniga mitteliitunud veetarbijad*).

Hajaasustuses kontrolliti eelkõige neid piirkondi, kus mittenõuetekohane reovee kohtkäitlus ja rajatiste seisund võib mõjutada halvas või kesises seisundis veekogu (Põlvamaa, Hiiumaa, Jõgevamaa).

Kontrollide ettevalmistamine

- Kohtumine KOV-de esindajatega ja kohalike vee-ettevõtetega; kontrollide eesmärgi selgitamine, tegevuste planeerimine.
- Esialgsete olemasolevate andmete kogumine (KOV, vee ettevõtjad).
- Kontrollitavate piirkondade esmane valik.
- Teavituskirjade ja küsimustiku edastamine piirkonna elanikele/kinnistu omanikele (küsimustiku täitmine võimalik ka digitaalvariandis).
- Teavitused KOV ja KKI planeeritavatest ühiskontrollidest kohalikus ajalehes.
- Tulenevalt kogutud andmetest ja kinnistu omanike tagasisidest tehti kontrollitava piirkonna ja kontrollitavate kinnistute täpsustatud valim, kinnistute kaardistamine (kanalisatsiooniga mitteliitunud kinnistud, küsimustikule mittevastanud).
- Kohapealsete kontrollide detailne planeerimine (kontrollile kuluv aeg, inimressurss, transport, valdusesse sisenemine, reovee kohtkäitlusrajatiste ülevaatus, elanike küsitlus, dokumentatsiooni kontroll, konfliktsituatsioonide lahendamine, kontrolli tulemuste dokumenteerimine jms).

Kontrollide läbiviimine

- Kontrollvalimis tiheasustusaladel 169 majapidamist, nende seas 2 korruselamut.
- Kontrolli eesmärgi tutvustamine, kui omanik või tema perekonnaliige ei olnud teadlik kontrolli toimumisest.
- Kontrolli olemus: omaniku või tema esindaja küsitlus, eelnev ehitisregistri andmetega tutvumine, projektdokumentatsiooniga ja ehituslubadega tutvumine, kasutusload (viimased 3 – nende olemasolul), hoone ja/või reovee kohtkäitlussüsteemi ehitusaasta täpsustamine, reovee kohtkäitlussüsteemi visuaalne kontroll, reovee üleandmise dokumentatsiooni olemasolu kontroll.
- Kontrolli tulemuste dokumenteerimine.

NB! Kuigi üksikutel juhtudel alustati väärteomenetlust (reovee juhtimine otse veekogusse kontrolli toimumise ajal), ei olnud kontrollide eesmärgiks karistamine reovee käitlemise nõuete mittevastavuse avastamisel!

Kontrollide tulemus, järelused

- Inspektorite hinnangul ei vastanud reovee kohtkäitlus (või oli põhjendatud kahtlus, et ei vasta), 61. kontrollitud majapidamisel, so ligi 36,1% kohapeal kontrollitutest või omanikult telefonitsi saadud info põhjal).
- Mittevastavuse puhul tegemist illegaalse immutamise ja mittelekkekindlate kogumismahutitega.
- Kogumiskaevude/septikute olemasolul enamikel juhtudel reovee või –setete üleandmist tõendavaid dokumente ei olnud omanikel ette näidata.
- Omanik või tema esindaja ei olnud kohapeal 57. majapidamises (33% valimist), omanikuga ei olnud võimalik saada kontakti ka mitmekordsel üritamisel.
- Kui arvestada kontrollitud kinnistutel tuvastatud proportsioone „vastab/ei vasta“, võis oletada, et kontrollimata 57. majapidamisest ligilaudu 20. ei vasta kogumismahutid ja/või reovee käitlus nõuetele.
- Tulemus – hinnanguliselt ei vastanud reovee kohtkäitlus ja reovee kogumismahutite seisund nõuetele ligikaudu 45-50% kontrollitud majapidamistel.

Tähelepanekud

Kontrolli takistavad faktorid:

- Piirkonnad, kus elanikud on kohal valdavalt nädalavahetustel (suvilad, AÜ-d). Kohapealset kontrolli võimalik teostada ainult nädalavahetusel, see tähendab kontrollijate (KOV, KKI) töö ümberstruktüreerimist. Ka sellisel juhul puudub kindlus, et majapidamiste omanikud on kohal. Paljudes majapidamistes ei olnud kedagi kodus, kontakti ei olnud võimalik saavutada ka hilisemalt peale mitmekordset üritamist.
- Tööpäevadel on omanikud tööl ja kohapeal saab neid kätte ainult töövälisel ajal, st KOV ja KKI tavapärase töö ümberstruktüreerimist.

Kontrolli segavad faktorid:

- Reovee kohtkäitluseeskirju pole kõikidel KOV-l, sellest tulenevalt puudub ka nõue reovee üleandmist tõendavaid dokumente säilitada.
- Keeleprobleem - suur osa venekeelsetest majaomanikest ei ole kursis, millised nõuded reovee käitlusele kehtivad, vastav info nendeni ei jõua. Võrreldes eestlastega suhtleb KOV-ga see venekeelne elanike grupp oluliselt vähem (*ei pea siin silmas Ida-Virumaad*).

Tähelepanekud

- Reovee äraandmist vee ettevõtjale tõendavaid dokumente on vähestel. Põhjendused: inimesed ei tea, et neid tuleb teatud aeg säilitada; vee vastuvõtja ei andnud kviitungit ja inimene ei osanud küsida (*kviitung pole tähtis, peasi, et nad mul selle välja vedasid*).
- „Kviitungeid“ ei anta, kui teenuse eest on makstud sularahas. Sularahaga arveldamine ei tundunud olevat domineeriv ja sage nähtus vähemalt nendes tiheasustusega piirkondades, mida kontrolliti.
- Sularaha eest „kviitungiteta“ teenuse pakkumine on suurem hajaasustuses, väiksemates küldes/asulates. Reovesi on „musta“ teenuse puhul suure tõenäosusega viidud loodusesse, mõnedel juhtudel transporditud sõnniku- või lägahoidlasse.
- Paljudel juhtudel ei olnud kontrolli ajal kodus isikut, kes oleks teadnud, kus „kviitungid“ või muu dokumentatsioon on (*kviitungid ja paberid on, aga poeg tegeleb sellega, mina ei tea midagi*).
- Probleem „mustalt“ tegutsevate ettevõtjate väljaselgitamisega: mitte ühelgi juhul ei õnnestunud kontrollitavatelt saada selliste ettevõtjate kontaktandmeid!

Tähelepanekud

- Kontrollitavate poolt oli huvi kanalisatsiooniga liitumiseks olemas märkimisväärset osal inimestest. Omanikud said aru, et liitumine on perspektiivis odavam ja mugavam. Tõuke otsuse tegemisele peaks siin andma KOV-d ja vee ettevõtjad. Probleem: liitumistasu ja ehituskulud.
- Valdavalt ei soovi kanalisatsiooniga liituda need, kellel on rajatud oma kaev ja reovee kogumiseks/käitluseks on olemas kogumismahutid või imbsüsteemid. Mugavuspositsioon: *miks ma peaksin liituma ja seetõttu maksma liitumise, süsteemi väljaehitamise ja siis veel reovee käitlemise eest, praegune olukord rahuldab täiesti.* Suure tõenäosusega on tegu riskigrupiga, kellel ei ole esitada reovee äraandmist tõendavaid dokumente (mahutid ei ole lekkekindlad?) või siis ei ole imbsüsteem rajatud seaduslikult.
- Tundlik grupp kanalisatsiooniga liitumiseks on vähese sissetulekuga elanikud (üksikud vanurid, koos elavad pensionärid, paljulapselised pered). Kontrollides öeldi korduvalt välja, et liituks küll, aga liitumistasud ja/või ehituskulud on liiga suured.
- Kui tegu ei ole plastist kogumismahutitega ja uuendatud trassidega, siis ei ole ka suure tõenäosusega teatud osa enne 80-90-ndaid aastaid ehitatud kogumismahutid ja reoveetrassid lekkekindlad. Seda kinnitab tühjendamiste vähene arv. Kontroll vajaks individuaalset lähenemist, lekkekindluse kontrolliks saab olla ainult ehituslik ekspertiis või teatud juhtudel visuaalne vaatlus.

Tähelepanekud

- Nõrgaks tuleb lugeda KOV-de järelevalvet kohtkäitlussüsteemide rajamise üle, KOV-del puudub täpne ülevaade, millised reovee kohtkäitlussüsteemid on elanike poolt kasutusele võetud.
- KOV-de järelevalve reovee kohtkäitluse osas oli seisuga 2017 pehmelt öeldes nõrk ehk siis valdavalt olematu vaatamata sellele, et teatud hulgal neist olid kehtestatud reovee kohtkäitluse eeskirjad (*KOKS § 24: Seaduste ja volikogu määruste ning otsuste ja valla- või linnavalitsuse määruste ning korralduste täitmist kontrollivad seaduses ja valla või linna põhimääruses sätestatud korras volikogu ja valitsus*).
- Selliseid positiivse suhtumisega omavalitsusi, nagu Harku, Saku, Kohila ja Põlva, oli väga vähe. Narva-Jõesuus ja Selja jõe valgjalal oli KOV-de huvi väga leige või puudus üldse, probleem oli juba algandmete kättesaamisel; probleeme (ka keelelisi) esines Peipsi äärsetes piirkondades. Kohati tundus vee ettevõtjate huvi kanalisatsiooniga liitujate arvu suurenemise ja reovee käitlemise probleemiga tegelemise vastu suurem, kui seda oli KOV-l.

KOV järelevalve õigused

Korralduseseadus

§ 2. Korralduse ja riiklik järelevalve

(4) Riiklik järelevalve on korralduseorgani tegevus eesmärgiga ennetada ohtu, selgitada see välja ja tõrjuda või kõrvaldada korralduse rikkumine.

§ 6. Korralduseorgan

(1) Korralduseorgan on seaduse või määrusega riikliku järelevalve ülesannet täitma volitatud asutus, kogu või isik.

§ 23. Riikliku järelevalve meetme kohaldamise põhimõtted

(3) Isikul on kohustus taluda tema suhtes seaduses sätestatud alusel ja korras kohaldatavaid riikliku järelevalve meetmeid.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kohustuse täitmise tagamiseks on korralduseorganil õigus teha järelevalve subjektile ettekirjutus ning rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud alusel ja korras. Sunniraha ülemmäär on 9600 eurot, kui eriseaduses ei ole sätestatud teisiti.

KOV järelevalve õigused

§ 28. Ettekirjutus ja haldussunnivahendi kohaldamine

(1) Ohu või korrarikkumise korral on pädeval korrakaitseorganil õigus panna avaliku korra eest vastutavale isikule ettekirjutusega ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kohustus ning hoiatada teda käesoleva paragrahvi lõikes 2 või 3 nimetatud haldussunnivahendite kohaldamise eest, kui isik ei täida kohustust hoiatuses määratud tähtaja jooksul.

(2) Kui avaliku korra eest vastutav isik ei täida tähtaegselt käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutust, võib selle täita asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud vahenditega ja korras. Muu isiku võib asendustäitmist läbi viima kohustada üksnes käesoleva seaduse §-s 16 sätestatud eeldustel. Sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär sätestatakse riikliku järelevalve eriseaduses. Seaduses sätestamata juhul on sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär 9600 eurot.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutuse täitmine asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud vahenditega ei ole võimalik või ei anna tulemusi ning ettekirjutuse täitmist on võimalik saavutada vahetu sunniga, võib ettekirjutuse täitmiseks seaduses sätestatud alustel ja korras kohaldada vahetut sundi.

(4) Kui asendustäitmise ja sunniraha seaduse § 12 lõigetes 1–3 või käesoleva seaduse § 76 lõikes 2 või § 78 lõikes 4 sätestatud eeldused on täidetud, võib ohu tõrjuda või korrarikkumise kõrvaldada käesoleva paragrahvi lõikes 2 või 3 sätestatud korras ilma käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutust andmata, hoiatust ja täitekorraldust tegemata.

KOV järelevalve õigused

Keskkonnajärelevalve seadus

§ 2. Keskkonnajärelevalve

(1) Keskkonnajärelevalve on Keskkonnainspeksiooni ja kohaliku omavalitsuse üksuse organi või asutuse tegevus eesmärgiga ennetada, selgitada välja ja tõrjuda oht ning kõrvaldada korrariikumine keskkonnakaitse valdkonnas.

§ 3. Keskkonnajärelevalve teostajad

(1) Keskkonnajärelevalvet teostavad Keskkonnainspeksioon ja kohalik omavalitsusorgan või -asutus.

§ 6. Omavalitsuslik keskkonnajärelevalve

(1) Kohaliku omavalitsusüksuse volikogu kehtestatud keskkonnakaitse- ja -kasutusala otsuste järgimist kontrollivad volikogu poolt selleks volitatud isikud või asutused, või kui neid ei ole määratud, valla- ja linnavalitsus.

(3) Kohalik omavalitsusüksus:

1) rakendab seaduses sätestatud abinõusid ebaseadusliku tegevuse tõkestamiseks ja kohustuslike keskkonnakaitseabinõude elluviimiseks.

§ 11. Kohaliku omavalitsuse keskkonnakaitseinspektor

Kohaliku omavalitsuse keskkonnakaitseinspektor on linna- või vallavalitsuse või muu omavalitsusasutuse ametnik, kellele järelevalvekohustus on pandud tööülesannete asutusesisese jaotuse või volikogu otsusega.

KOV järelevalve õigused

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

§ 24. Õigusaktide täitmise kontroll

Seaduste ja volikogu määruste ning otsuste ja valla- või linnavalitsuse määruste ning korralduste täitmist kontrollivad seaduses ja valla või linna põhimääruses sätestatud korras volikogu ja valitsus.

§ 53¹. Korrakaitseüksus ja korrakaitseametnik

(1) Kohalik omavalitsus võib moodustada valla- või linnavalitsuse korrakaitseüksuse (edaspidi korrakaitseüksus) või nimetada ametisse korrakaitsega tegeleva ametniku (edaspidi korrakaitseametnik), kelle põhiülesanne on osaleda avaliku korra tagamisel ja teostada valla- või linnavolikogu poolt vastuvõetud eeskirjade täitmise üle järelevalvet kohaliku omavalitsuse määratud tööpiirkonnas.

Reovee kohtkäitluse kontroll

Veeseadus

§ 104. Kohustus korraldada asulareovee kogumine, puhastamine, kohtkäitlus ja äravedu

(7) Kohaliku omavalitsuse üksus kehtestab oma halduspiirkonnas reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja.

§ 250 Riikliku järelevalve pädevus

(1) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle teevad Keskkonnainspeksioon, Terviseamet, Veterinaar- ja Toiduamet, Keskkonnaamet ning kohaliku omavalitsuse üksus.

(5) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse § 104 lõike 7 alusel kehtestatud nõuete täitmise üle võib lisaks Keskkonnainspeksioonile teha ka kohaliku omavalitsuse üksus.

§ 251. Riikliku järelevalve erimeetmed

Korrakaitseorgan võib käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve tegemiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30, 31, 32, 45, 49, 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras.

§ 254. Sunniraha määr

Ettekirjutuse täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 32 000 eurot.

Reovee kohtkäitluse kontroll

§ 272. Reovee kogumise, puhastamise, kohtkäitluse ja äraveo nõuete rikkumine

(1) Reovee kogumise, puhastamise, kohtkäitluse või äraveo nõuete rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 100 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 100 000 eurot.

§ 274. Menetlus

(2) Lisaks Keskkonnainspeksioonile võib käesoleva seaduse §-s 260 sätestatud sanitaarkaitseala ja hooldusalaga seonduvate ning §-s 261 sätestatud kanalisatsiooniehitisega seonduvate väärtegude ning §-des 256, 264, 271 ja 272 sätestatud väärtegude kohtuväline menetleja olla ka valla- või linnavalitsus.

Reovee kohtkäitluse kontroll

Reovee kohtkäitluse korraldamine omavalitsuse territooriumil on üks KOV ülesannetest. Kanalisatsioonirajatiste vastavuse hindamine muu hulgas ka keskkonnanõuetele on ehitusliku järelevalve küsimus, mis on samuti KOV pädevuses. KOV territooriumil tegutsevad vee ettevõtjad osutavad omavalitsustele lepingute alusel teenust, kanalisatsiooni arendamine toimub ettevõtete ka KOV koostöös.

Ressursiarvestuse järgi on Keskkonnainspektsioonil veevaldkonnaga tegelevaid inspektoreid vähem kui üks maakonna kohta. Kuna KKI ülesandeks on teostada järelevalvet vee valdkonnas üldisemalt, ei ole otstarbeks järelevalve killustamine ja KKI ülinapi ressursi suunamine KOV-de haldusalal toimuva reovee kohtkäitluse ja kogumismahutite lekkekindluse kontrollimisele.

LIFE IP CleanEST projekt

Eesmärk

Projekti eesmärk on Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava meetmeprogrammide rakendamine Viru alamvesikonnas ja uue veemajanduskava koostamise toetamine perioodiks 2021–2027. Projekti integreeritus seisneb erinevate valdkondade kaasamises projektis planeeritud tegevuste elluviimiseks. Projekt hõlmab 38 vooluveekogumit, 2 rannikuveekogumit ja 8 põhjaveekogumit.

KOV-de ja esindajate osalus projektis (projektipartnerid): Rakvere linn, Narva linn, Alutaguse vald, Lüganuse vald, Viru-Nigula vald, Vinni vald, Kadrina vald, Väike-Maarja vald, Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit.

Üks tegevustest: - fookuses on pinna- ja põhjavee hajukoormuse vähendamine. Selleks kaardistatakse Viru alamvesikonnas reoveekogumisaladest ja perspektiivis ühiskanalisatsiooniga kaetavatest aladest väljaspoole jäävate kinnistute reovee kohtkäitlussüsteemid, nende seisukord, süsteemide toimimine ja investeeringute vajadus. Eesmärgiks on tagada nõuetekohane kohtkäitlus ja seeläbi vältida ohu tekkimist keskkonnale ja inimese tervisele.

Projekti raames on kavas teostada analoogseid kontrole, nagu teostati KKI ja KOV poolt 2017. aastal. Kontrollidega plaanitakse hõlmata erinevaid piirkondi 16. KOV territooriumil. Ettevalmistustöö käib.

TÄNÄME!